

Innspill fra Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund (KLF) til jordbruksforhandlingene 2024/25

Bakteppe for årets jordbruksforhandlinger og innspill

Hurdalsplattformens formulering om en forpliktende og tidfesta plan for å tette inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet, tar det tid å få på plass. I starten av november 2023 ble partene enige om at framtidige jordbruksoppgjør skal bygge et annet tallgrunnlag enn det som har vært benyttet siste 30 år. Ved årets grunnlag skal blant annet vanlige regnskapsprinsipper i større grad legges til grunn.

Selv det er stor enighet om at jordbrukets inntekter er for lave, er det betydelig uenighet om hvor stor avstanden er mellom jordbrukets inntekter og inntektsnivået i samfunnet for øvrig. Bruddet mellom NB og NBS i forkant av kravet ble oversendt Landbruks- og matdepartementet i 2023 viste dette med stor tydelighet.

Hva som er mulige rammer for forhandlingene med utgangspunkt i nytt tallgrunnlag, er det umulig for KLF å vurdere. KLF forventer at regjeringen følger opp Hurdalserklæringen om tetting av jordbrukets inntektsgap mot andre grupper. Men konkrete tallstørrelser for tilskudd, tiltak og andre løsninger over jordbruksavtalen er det ikke hensiktsmessig for oss å komme med. Uttalelsen vil derfor i større grad fokusere på retninger og problemstillinger partene bør håndtere.

Siden priser ikke lenger er relevant i jordbruksavtalesammenheng for kjøtt og egg, mener KLF dette er en naturlig inngang for oss.

Fellesløsninger, verdikjedetenkning og forbrukerinformasjon

Landbruket og verdikjeden for norsk mat har behov for å få viktig informasjon fram til forbrukerne der de faktisk ser etter den. Mye av informasjonen forbrukerne ønsker har sitt utspring i produksjonen og produksjonsforhold på gården. Mye av denne informasjon samles, eller kan raskt frembringes, fra etablerte informasjonsstrømmer i landbruket og verdikjeden for øvrig.

God og raskt digital utvikling er på mange måter en forutsetning for at norsk landbruk skal kunne lykkes i å nå fram med nødvendig informasjon til forbrukerne, og bidra til å sikre tilliten til den norske verdikjeden for mat. Men erfaringene viser at det er krevende å få til effektive finansieringsløsninger av bransjeovergrepene tiltak. Over tid er det bare det første eller siste leddet i verdikjeden som vil bære finansieringen av slike tiltak.

Gjennom jordbruksavtalen har norsk landbruk mulighet til å finansiere fellesløsninger som gjør at norsk landbruk og norske landbruksprodukter kan være helt i front når det gjelder å kommunisere mot forbruker.

KLF oppfordrer avtalepartene til å benytte muligheten til å bygge et langsiktig og solid fundament for å skape forbrukertillit. Slike løsninger fremstår ikke som inntekt i bøndene lommebok, men må betraktes som langsiktige investeringer for norsk landbruk.

Dyrevelferd

Arbeidet med god dyrevelferd er svært viktig for omdømmet til landbruket og verdikjeden for norsk mat. Arbeidet med dyrevelferden må derfor være systematisk og god for alle dyreslag og alle dyr. Spesielt er samarbeidet mellom landbruksleddet og slakteri/eggpakkerileddet viktig for å sikre rask oppdagelse og systematisk forbedring.

Glipper det et sted vil det få konsekvenser for den generelle oppfatningen av dyrevelferden i alt husdyrhold.

Husdyrholdene og kjøtt- og fjørfebransjen har i felleskap utviklet Dyrevelferdsprogrammene. Det er i dag de beste og viktigste verktøyene i det systematiske forbedringsarbeidet av dyrevelferden, både på gården og på aggregert nivå.

Landbruksdirektoratet og Mattilsynet utredet innføring av dyrevelferdstilskudd i 2022 og innstilte på at dette ikke burde innføres. Det er likevel slik at det fortsatt er et betydelig behov for å få flere husbønder aktivt og motivert med i dette arbeidet. Avtalepartene bør fortsette å se etter løsninger som stimulere til mer, aktiv og målrettet bruk av DVP'ene. Hva slike motivasjonstiltak kan være bør undersøkes nærmere med målgruppen. KLF mener en måte å bidra til mer kunnskap om dyrevelferd og bruk av DVP'ene, er at yrkesutøvere får en begrenset økonomisk utbetaling for deltakelse på spesielt utviklede dyrevelferds kurs i regi av for eksempel Animalia, som også drifter DVP'ene. Når behandlingen av ny dyrevelferdsmelding er avsluttet, er det et behov for å oppdatere alle husdyrholdere på dette temaet. Med 20000 husdyrbønder og 2500 kr i utbetaling/kurs utgjøre dette 50 mill. kroner.

Klima og Klimakalkulatoren

Mange forbrukere i Norge etterspør klimamerking. Flere politiske partier har det i partiprogrammene sine. Måling av klimaavtrykk vil bli et krav i fremtiden og det forventes at EU har regelverk for dette klart i 2024. Ved å bruke resultatene fra Klimakalkulatoren nå kan verdikjeden i Norge selv legge føringer for hvordan dette skal løses i Norge.

Flere bedrifter som selger matvarer i Norge har allerede innført klimamerking på sine produkter, også norske bedrifter. Problemet er at denne klimamerkingen gjerne bygger på internasjonale sjablongtall.

Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) rådgir alle offentlige instanser som har matinnkjøp, med klimakutt-tiltak gjennom sin «Klimakalkulatoren for matanskaffelser». Den er utviklet i samarbeid mellom DFØ og CICERO. Tallene de benytter i den avviker sterkt fra reelle, norske forhold og angir urealistisk høye utslipp fra norske, animalske produkter.

Med enkle grep kan avtalepartene og Klimakalkulatoren sørge for at norske oppdaterte tall kan benyttes både i det som kommuniseres direkte til forbruker og til offentlige innkjøpere. Konsekvensen av at landbruket ikke raskt kommer i posisjon til data fra Klimakalkulatorens tallgrunnlag som «standard» i utslippsberegninger fra norsk matproduksjon og i kommunikasjonen til forbruker, er store. Over tid vil offentlige innkjøp bli redusert unødvendig mye. Samtidig kan muligheten for å ha en dialog med samfunnet om klimautfordringen som følger av husdyrproduksjon ut fra norske forhold, forsvinne.

For forbrukere flest vil sannsynligvis ikke nivået på utslippet fra norsk, animalsk produksjon være det viktigste å vite, men at de ser et landbruk som tydelig viser at de har verktøy, vilje og et veikart som leder mot Paris-målene. Og for staten og landbruket; at landbrukets klimaavtale oppnås.

KLF mener avtalepartene bør prioritere å få på plass tiltak som bidrar til at tall fra Klimakalkulatoren raskt kan tas i bruk ved offentlige matanskaffelser og være grunnlag for forbrukermerking på norske produkter. Økonomiske stimuli som gjør det lønnsomt for bøndene å ta i bruk kalkulatoren, uavhengig om det må gjennomføres tiltak på gården eller ikke, er derfor også viktig.

For å gjøre Klimakalkulatoren relevant for alle bønder, kan bruk av klimakalkulatoren rett til redusert bunnfradrag.

Markedsbalansering

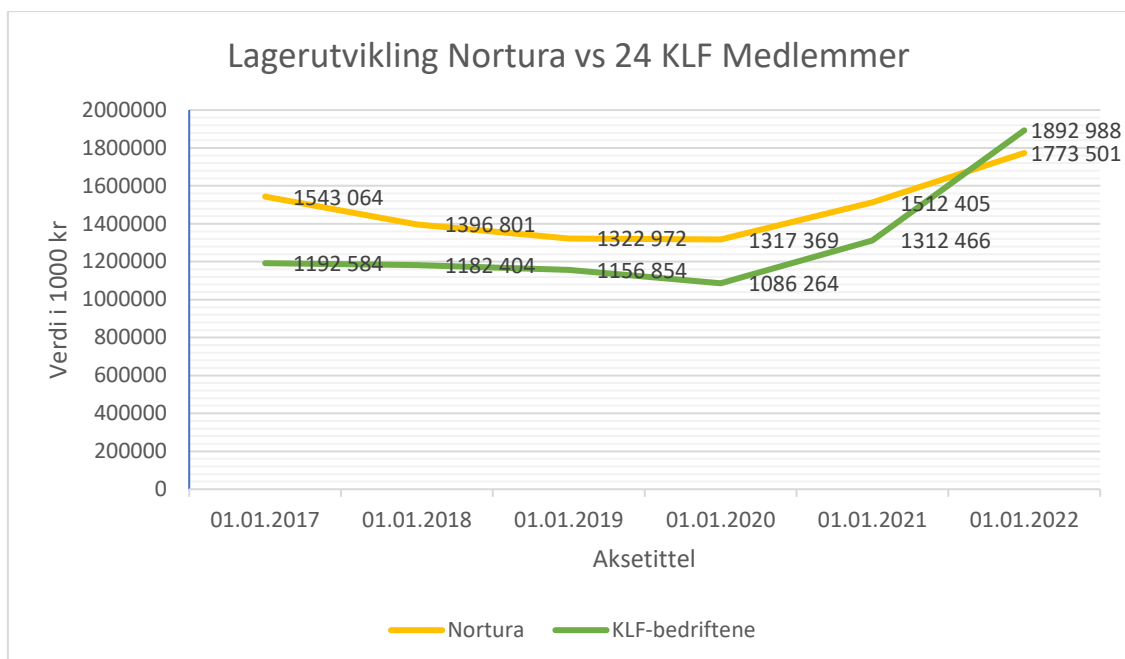
KLF er svært opptatt av å bidra til balanse i markedene for kjøtt og egg. Begrunnelsen er enkel; god balanse gir de beste inntektsmulighetene for bøndene samtidig som det gir minst konkurranse-vridning mellom aktørene i markedet. Over- eller underskuddssituasjonen medfører alltid, i sum, en konkurranseulempe for den private bransjen. Skal kundeforhold opprettholdes må slakterienes mottak av dyr foregå uavhengig av markedssituasjonen. Dette selv om lagringskostnadene hviler på slakteriet alene.

KLFs medlemsbedrifter tar et stort ansvar når det gjelder å balansere markedet gjennom å regulere varer til eget lager. For bedre å kunne vurdere omfanget av denne reguleringen opp mot det bidraget Nortura yter som kommersiell aktør, har KLF sammenstilt 24 medlemsbedrifter som i sum er en tilnærmet «kopi» av Nortura (morselskap).

I pandemitiden var det tomt på alle lagre og rekordstor import. Lagertallene i 2020 må dermed kunne sies å være et uttrykk for det som er nødvendig lagerbeholdning og verdien av varer i produksjon, for eksempel spekemat.

Sammenstillingen viser at nødvendige lagre for Nortura og NorturaKopi er hhv 1,3 og 1,1 mrd. kroner. I 2021 og 2022 vokser lagerverdien hos NorturaKopi langt mer enn hos Nortura.

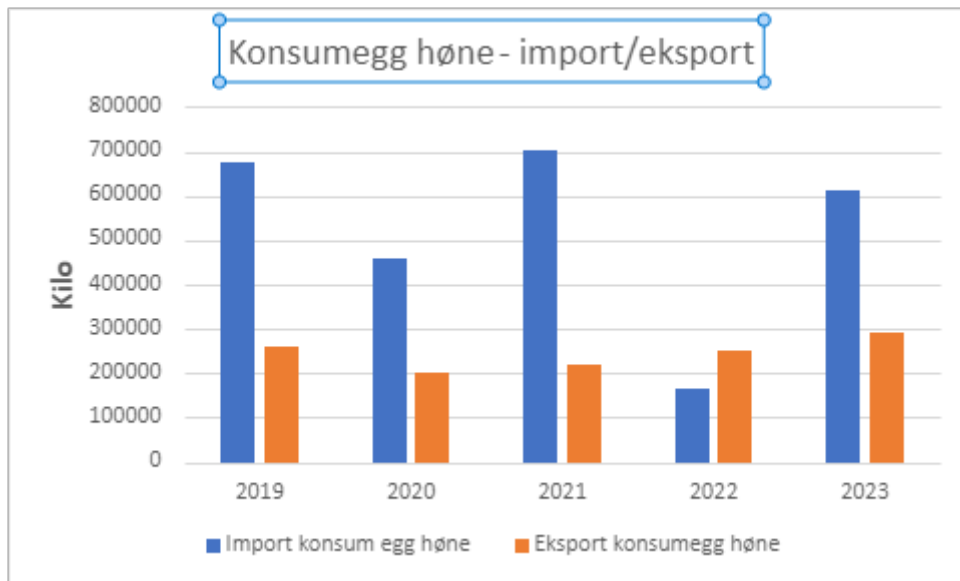
For NorturaKopi utgjør verdien av varelageret 9 prosent av årsomsetningen ved inngangen til 2022.

Markedsituasjonen for egg har vært, og er krevende. Det har vært hyppig sagt at den utfordrende situasjonen for egg er skapt av at importen er svært avvikende fra tidligere år. Industrien har altså i motsetning til tidligere år valgt å kjøpe norske egg.

KLF finner ikke dekning for denne påstanden i importstatistikken. Importstatistikken viser at i 2022, da det var betydelig overproduksjon, var importen spesielt lav. I 2023 var importen relativt normal, noe lavere enn i 2019 og 2021.

Importen av 120-170 tonn befruktede egg er holdt utenom denne statistikken. I 2022 var dette volumet dobbelt så høyt som vanlig. Vi mistenker at det kan være feilføring i og med at ordinær import var så lav i 2022, men dette er bare en antakelse.

KLF mener det er andre årsaker enn manglende «ordinær» import som har skapt den uheldige markedsituasjonen i konsumegg-markedet. Hovedårsaken antar vi imidlertid er at i hht informasjonen fra markedsregulator har Norturas eggproduktfabrikk gradvis økt sitt inntak av konsumegg fra ca 25 tonn/uka i starten av året til over 100 tonn/uka mot slutten av året.

På reguleringslagre for slakt ligger det ved årsskifte 8-9 prosent av en årsproduksjon av storfe og ca 4 prosent for gris.

Empirien viser at det er de private aktørene som i all hovedsak står for tømning av regulerings-lagrene, spesielt for storfe. Det er store markedsmessige ulemper med bruk av kjøtt fra hele, frysede slakt. Avtalepartene har myndighet til å stille krav til at markedsregulator tar fra reguleringslager tilsvarende sin andel av markedet, noe avtalepartene snarest bør kreve.

Endring i regelverket for innfrysing av slakt for markedsregulering

Regelverket er tydelig på at markedsregulering i all hovedsak skal foregå på helt slakt nivå. KLF har gjennom mange år vært sterk tilhenger av at markedsregulator ikke skal kunne fryse inn stykningsdeler/sorteringer og parallelt ha adgang til å selge resten av dyret i det kommersielle markedet. Det vil være sterkt konkurransevridende.

Men det er knyttet store markedsmessige ulemper og ekstra kostnader for bøndene ved å fryse storfeslaktene hele. KLF ser at det kan være andre måter å gjennomføre regulering i storfemarkedet som kraftig kutter kostnadene for bonden. Og det kan være mulig å etablere løsninger som sikrer at nedskjæring av slaktet før innfrysing ikke øker konkurransevridning

ytterligere til markedsregulators fordel. I Norturas søknad til Omsetningsrådet om dekning av «Ekstraordinære kostnader til markedsregulering», søker Nortura om dekning av kostnader til leieskjæring hos andre aktører. Å videreføre denne type løsninger kan redusere mulig konkurransevridning og samtidig utnytte eksisterende skjærekapasitet ved framtidig overproduksjon.

KLF må være med i eventuelle utredninger

KLF registrerer at regjeringen i Hurdalserklæringen ønsker å utrede sterke markedsreguleringstiltak og å sikre samvirkeforetakenes roll som markedsregulator. Dersom det gjennom jordbruksavtalen igangsettes prosjekter eller arbeidsgrupper for å jobbe med disse spørsmålene, forventer KLF at den private kjøtt og fjørfebransjen inviteres inn i dette arbeidet som fullverdig representant.

KLFs medlemsbedrifter står for skjæring og bearbeidingen av nesten 60 prosent av norsk kjøtt og om lag 1/3 av slaktingen. I tillegg står medlemmene for ca 25 prosent av varemottaket av egg, mens rundt 40 prosent av eggsalget til forbruker skjer fra medlemmene eller direkte fra bønder.

Vi registrerer at faglagene og markedsregulator for kjøtt og egg, ikke ønsket å involvere KLF i drøftinger om mulig nytt reguleringstiltak for egg som ble oversendt LMD våren 2023. Ved utredninger som iverksettes i forlengelsen av jordbruksavtalen bør slike tabber unngås.

Opplysningskontorene

Avtalepartene oppfordres til ikke å igangsette noen tiltak knyttet til deres oppgaver eller finansiering.

Volummodellen og PGE

Avtalepartene skal i år ta stilling til om korn og/eller melk skal over i Volummodellen. Det er gjort et betydelig utredningsarbeid i forkant av dette. Felleskjøpet har i media sagt at de ikke ønsker å sette PGE for korn fordi deres medlemmer er både leverandører og kunder.

KLF ønsker at avtalepartene understreker tydeligere at å fastsette PGE ikke skal skje på basis av «gode ønsker eller tenk på et tall som gir god økonomi». Nivået på PGE skal settes med den klare ambisjon å følge den, klarere det norske markedet! Det må også tas særskilt hensyn til importkonkurransen (både korn/mel og meieriprodukter er sterkt utsatt for RÅK-import). Hvor vidt de ulike markedsregulatorenes medlemmer er kunder eller leverandører er ikke relevant, fordi PGE har betydning for langt flere bønder enn markedsregulator sine eiere.

På kjøttsektoren ble det gjennom protokoll 01.02.2022 åpent for en ekstraordinær PGE-økning for kjøtt og egg. Selv om det gjennom den forutgående prosessen for den beslutningen ble tatt grep som tilrettela for at deler av prisøkningen kunne videreføres i markedet, er det i etterkant tydelige at dette var feil signal å gi. En 8-9 prosent av storfekjøttproduksjonen på reguleringslager viser dette.

På svinesektoren ledet tilretteleggingen for prisuttak fra markedet til betydelig ubalanse, overskudd og reguleringslagring parallelt med betydelig underdekning i markedet av flere viktige stykningsdeler.

Ved fastsetting av PGE må summen av mulig prisuttak fra ulike faksjoner legges til grunn. De er disse som skal lede fram til PGE, men kanskje en liten ismett av politikk på toppen. Å gjøre det motsatt, å starte med PGE og så fordele kostnadene etter beste skjønn på stykningsdeler/sortering, skaper fort et turbulent marked, konkurransevridning og tapt salg.

Fram til nå har handelen i hovedsak praktisert to prisvinduer for industrien. Industrien blir normalt kjent med PGE for produktene i forkant av at de sender sine tilbud, men de er ikke kjent med hvordan PGE fordeler på ulike stykningsdeler og sorteringer. Og de fleste aktørene kjøper ferdig nedskårnde råvarer til sin produksjon, ikke helt slakt.

Informasjonsgangen med dagens PGE- løsning innebærer derfor at bedriftene i stor grad er overlatt til å tippe/gjette hva som blir deres råvarepriser. Utgangspunktet blir da en vurdering av markedsituasjonen, en fastsatt PGE og erfaringer fra tidligere på hvordan økt PGE skal slå inn på de ulike sorteringene/stykningsdelene.

For å gi en illustrasjon hvor krevende det er for KLFs medlemsbedrifter å orientere seg om prisutvikling i markedet når dominerende aktør/markedsregulatorer beslutter prisene på sortering/stykningsdeler i etterkant av prisendringer skal være innmeldt, har KLF satt opp en oversikt som viser prisendringer over tid på en del svineprodukter.

Oversikten viser at de siste 23 årene fra september 2000 økte prisene fra 25 til 137 prosent. På 3 uker i 2023 var endringene fra 13,3 prosent til minus 8,7 prosent. Og på 2 produkter var det kraftig prisfall; det ene hadde økt mye i 23-årsperioden, mens det andre hadde økt lite.

KLF mener det er sterkt behov for å finne bedre bransjeløsninger for hvordan uttak av PGE fra markedet kan gjennomføres.

Prisendringer over tid

Sept 2000 - Juni 23 .
Juni 23 - Juli 23 .

- **Målpris/PGE** + 86 % +1,6 %
- Sortering 23 %: + 25 % + 13,3 %
- Sortering 6 % : + 93 % + 12,0 %
- Skinke m/kn: + 118 % + 4,2 %
- Svinebog u/kn: + 55 % + 10,7 %
- Svinenakke: + 61 % + 4,6 %
- Svin indrefilet + 41 % - 7,1 %
- Sideflesk m/ben + 137 % - 8,7 %

Prosentvis prisendring utvalgte stykningsdeler av gris.

KLF ser at det godt kan være andre forhold som tilsier at Felleskjøpet eller Tine, ikke ønsker å fastsette PGE. Vi mener også at det å finne gode, og bedre, løsninger å fastsette PGE enn dagens løsning for kjøtt- og egg, er overkommelig uten å rukke ved rolle som markedsregulator.

KLF mener at det over tid er hensiktsmessig om rammene rundt, og praktiseringen av, Volummodellene er så lik som mulig uavhengig av sektor det er snakk om. Vi bidrar gjerne i en prosess for å finne gode løsninger for dette.

Inntektsuttak fra markedet, rasjonell vareflyt og RÅK

Importvernet er forutsetningen for et vesentlig høyere prisuttak i markedet i Norge enn i våre naboland. De høye råvareprisene kan av grunn til at importvernet forflyttes til forbrukerne. At importen, slik den er regulert i dag, bidrar til å undergrave norsk prisnivå generelt medfører ikke riktighet.

KLF er tydelige på at det er fortsatt et potensiale for å tilpasse importen bedre slik at det øker mulighetene til å hente mer fra markedet for den norske produksjonen. For å tilrettelegge for en størst mulig norsk produksjon og dekke det norske markedet, er det nødvendig at det er et godt og friksjonsfritt «samspill» mellom importert og norsk råvare. Å tilrettelegge for å tilpasse tidspunktet for import av kvotene til markedsbehovet, kan bidra bedre avsetning for norsk produksjon. Dette er mulig uten å redusere de kvotene som allerede er innvilget og som Norge har forpliktet seg til. Endringene i praktiseringen av EUs tollregime fra 3. land aktualiserer diskusjonen.

For en rekke matvarer er det i dag i realitet lite eller ikke noe tollvern. På et slikt område har Norge frihandel med EU - RÅK-varer. For å opprettholde volumet i norsk jordbruksproduksjon, er det viktig at for RÅK-varene må avtalepartene sikre tilstrekkelig midler til at prisnedskrivingsløsningen videreføres og er fullfinansiert.

Det er heller behov for utvidelser av vareomfanget i RÅK-ordningen enn det motsatte.

Når Stortinget behandler proposisjonen om skatter, avgifter og toll, besluttes det årlig om krone- og prosenttoll skal benyttes. Det gjelder også for ulike WTO- kvotene og de ensidige kvotene som er innvilget, herunder SACU-kvotene.

Selv om dette ikke er et tema som besluttes i Jordbruksforhandlingene, legges det ofte en del føringer her. Fjorårets forsiktige endring antar KLF skyldes kompleksiteten med å forstå følgekonskvenser for andre tollposisjoner spesielt innenfor kjøttsektoren. Velger avtalepartene likevel med utgangspunkt i jordbruksavtalen å igangsette noe form for arbeid på dette området forventer KLF å bli invitert med.

Ingredienser og nisjeprodukter som ikke produseres i Norge, men inngår i bearbejdede produkter, bør ikke ilegges fiskale tollavgifter. For å støtte opp under konkurransekraften til den norske verdikjeden for mat bør Avtalepartene sende dette signalet til Finanskomiteen.

Endringer i tilskuddsmodeller eller etablering av nye

Endringer i tilskuddsmodeller, eller innføring av nye, medfører ofte store kostnader for varemottakerne som skal sørge for tilskuddsformidling til bonde. For de mindre varemottakerne kan dette få store konsekvenser. For alle slakteriene er dette kostnader til tiltak som kun har negativ påvirkning på bedriftens økonomiske resultat.

Fra 1. juli 2024 skal alle slakterier ha endret sine avregningssystemer for å kunne håndtere «prognosebasert system for utbetaling av kvalitetstilskudd storfe». Den endringen har verken betydning for slakteriets egen virksomhet, for den videre omsetningen av kjøtt eller for klassifiseringssystemet.

Når avtalepartene iverksetter endringer i tilskuddsmodeller, bør slakteriene få bevilget dekning av kostnader (hele eller deler) for å følge opp tilrettelegging for gjennomføring av tilskuddsformidlingen.

KLF er tydelig på at når endringer i tilskuddsmodeller foreslås i jordbruksforhandlingene, må avtalepartene begrense seg til å vedta dette som en intensjon. Før endelig konklusjon kan trekkes om forslaget kan/skal innføres eller ikke, må forslaget behandles i en arbeidsgruppe med representanter fra alle berørte parter.

KLF oppfordrer også avtalepartene å vurdere og få utredet om tilskuddene i husdyrsektoren alternativt kan utbetales direkte fra Landbruksdirektoratet eller eventuelt satt ut som et oppdrag til Animalia. De har i praksis all nødvendig informasjon til å gjøre dette i dag.

Rentestøtte til definerte investeringer

Ordningen med rentestøtte for lån til investeringer gjennom Innovasjon Norge ble avviklet i 2016.

Samtidig står landbruket de neste årene overfor et historisk stort investeringsbehov.

- I bygninger, blant annet løsdriftskravet i melkesektoren, omstilling til mer saktevoksende kyllinger i kyllingproduksjon og at omstillingskrav i flere produksjoner som følge av sluttbehandlet Dyrevelferdsmelding må påregnes.
- Klimatiltak må gjennomføres i stor målestokk. Det handler om alt fra ombygging av husdyrrom for ev å kunne fange opp klimagasser, tilpasse produksjonsutstyr for å ta i bruk nye innsatsfaktorer, endring knyttet til gjødselhåndtering og utfasing av fossil-drevne maskiner.
- I den grønne omstillingen er bærekraft også i drifta på gården en viktig posisjon. I alle endringer, omstillinger, nyinvesteringer som skal foretas på gården må bærekraftsperspektivet vurderes. Og ofte vil bærekraftige løsninger være lønnsomme på sikt, men har et høyere kapitalbehov i oppstarten. For enhver virksomhet er det nødvendig å ha likvide midler for å drive. I en vekting mellom flere løsninger med ulik bærekraftkvalitet, vil det i en investeringsfase på gården ofte være behov for å prioritere likviditet fremfor bærekraft.

KLF oppfordrer avtalepartene til å etablere en rentestøtteordning. Ved at gårdbrukeren som investerer settes i stand til å velge de mest effektive løsningene fremfor de billigste (når disse ikke er best), vil rentestøtte målrettet bidra til å få gjennomført grønn omstilling i landbruket. Det store etterslepet/nybehovet i investeringer i driftsbygninger som det når er, tilsier at rentestøtte må gis til slike investeringer gitt at de hensyntar behovet for grønne omstillingstiltak og god dyrevelferd.

Nærmere om KLFs vurdering av markedet og markedsituasjonen

Innledning

Andre halvår 2023 rapporterte markedsregulator om betydelig problemer med å håndtere tilgangen av dyr til slakt. Dette utløste krav om ekstraordinære midler fra omsetningsavgiften og kostnader hos bøndene.

KLF ønsker å understreke at høsten 2023 var travel, men hvor mye av utfordringene til markedsregulator som skyldes egne valg og disposisjoner, og hva som skyldes eksterne forhold, er vanskelig å si.

Det vi med sikkerhet kan si er at KLFs medlemmer slaktet relativt sett mer, og håndterte situasjonen bedre, enn det bildet som er skapt av andre halvår.

Markedsregulators oppgave er med utgangspunkt i hele sektorens tall vurderer priser og tiltak, ikke bare med utgangspunkt i Nortura. Når den private slaktingen øker kraftig er det opplagt at deres etterspørsel etter slakt fra markedsregulator reduseres. Dette må det være enkelt å ta hensyn til.

En sammenligning mellom markedsregulator og øvrige slakteriers slakting i perioden uke 34 og ut året 2023 i forhold til 2022-tallene samme periode, viser følgende:

Dyreslag	Nortura	Andre slakterier
Storfe	- 6 prosent	+ 7 prosent
Gris	+ 2 prosent	+ 4 prosent
Saullam	- 6 prosent	- 3 prosent

Storfe

Allerede sommeren 2022 bygget lagrene hos våre medlemmer seg opp med storfesortering, forårsaket av at skjærbedriftene prøvde å unngå reguleringslager i juni/juli. Det er ikke et importskapt overskudd, slik noen hevder. Importen var lav sommeren 2022 til tross for nedsatt toll. Import er knyttet delvis for å skaffe råvarer av halal-kvalitet, som det ikke er nok norsk av.

Det er ubalanse på helt slakt og nedskåret vare. KLF har gjennom arbeidet med prognosene for 2023 (og 2024) vært mer pessimistisk til salget.

Inn i 2023 har bedriftene hatt store lagre av sorteringer, spesielt magre sorteringer. I første halvdel av 2023 bedret markedsbalansen seg, det ble tatt ut av reguleringslager og kommersielle lagre ble redusert.

Sommeren 2023 ble som 2022 med nye store overskudd av sorteringer. Det var allerede med bekjentgjøring av PGE for andre halvår at prisen ville påvirke markedsbalansen ytterligere negativt.

Prisnedgangen etter sommeren medførte prisnedskrivning av store varelagre på sorteringer. Prisnedgangen har medført økt salg av sorteringer (deiger) i høst, men markedet er ikke i balanse. Kampanjer på deiger har drevet etterspørselen etter helt slakt opp.

I slutten av november og desember har aktiviteten vært lavere (trykk på bl.a. ribbesalg – og vekst på kylling).

KLFs slakteri har hatt en særs kraftig økning i slakting av storfe. Denne er forsterket av Norturas skyving på slakt, der deler av dette volumet er overtatt av medlemsslakterier. Alt dette slaktet har skjærbedriftene måttet skjære – slik at skjæringen langt på vei er

oppretholdt til tross for brems i markedsetterspørselen. Reduksjon og avbestilling på forsyningsplikten er en konsekvens av utviklingen i forbrukermarkedet.

En ytterligere forsterking av markedsubalansen på helt slakt forventer vi kan komme når det i mars – mai sesongmessig blir økt etterspørsel, samtidig som det er ventet lavere tilførsel av ferskt (i år ekstra pga vektreduksjon). Samtidig må mye slakt ut fra reguleringslager, der tinekapasitet nok blir en flaskehals. Andelen tint slakt som kan anvendes er begrenset til 10-15 prosent av varestrømmen.

Sorteringer utgjør ca 50 prosent av nedskåret slakt. Det er nedgang i salg av deiger, forbrukere som går til kylling-, svin- eller blandingsdeiger. Samtidig har hamburgeretter-spørselen økt og gitt lange perioder med manko på fete sorteringer, høyrygg og kjøttfett.

Nortura har lagt inn 300 tonn 14 prosent sortering på reguleringslager med 8 prosent rabatt. Markedsrabatten på fryst sortering er i dag er +/- 20 prosent – og innlegging på reguleringslager er derved et bedre alternativ enn salg i det ordinære markedet.

Gris

Ubalanse på slakt og nedskåret gris.

Salgsprognosene gjennom 2023 har blitt justert ned, bl a etter KLFs innspill. Prognosen for året gikk fra 400 tonn til 3500 tonn overskudd, forårsaket blant annet av 3800 tonn lavere salg (prognosetidspunkt nov 22 /nov 23).

Samtidig som det ble stort reguleringslagre og skåret ned ekstra gris av Nortura har det i hele 2023 vært underlevering og manko på viktige stykningsdeler til industrien. Dette gjelder nakke, bog, skinke og til dels sorteringer. Faste kunder av Nortura har ikke fått normale volum, heller ikke i høst da det er skåret ned ekstra gris. Dette er omtalt i media og det er flere andre konkrete eksempler/henvendelser som KLF også har prøvd å hjelpe medlemmene med.

Vi gjør oppmerksom på at dette er fullt og helt kommersielle beslutninger som tilligger Nortura da dette er produkter som ikke er omfattet av markedsregulering.

Sideflesk har siden slutten av 2021 (pandemieeffekt nedstengning) vært overskudd og prisomdifferensieringen som endelig kom fra juni 2023 bidrar mot en fremtidig balansering av nedskåret gris, mulig balanse i starten av 2025.

Redusert levering av skåret vare av gris har i løpet av de seneste årene (alt fra starten av pandemien) bidratt til at KLFs medlemmer har skåret mer og betjent industrikunder. Dette har igjen medført raskere og større lager av sideflesk enn Nortura.

Totalmarked har, slik vi ser det, ikke klart å vurdere hele markedet tidlig nok.

Lam

Brukbar markedsbalanse.

Også KLF opplever at det var en uventet sterk reduksjon av tilførslene i 2023. Det har bidratt til at det nå er balanse. Noe mer hele lam kunne vært solgt i høst, spesielt første halvdel av sesongen. Importkvoter vil fremover bidra til å sikre en brukbar markedsdekning – men det er nok noe tapt salg (salget kunne vært høyere med mer norske slakt).

Sau

Det er sterk ubalanse i markedet med stort overskudd.

Etter forrige overskuddsperiode med sau har priser steget kraftig og slaktevolum blitt redusert. Tilbake i 2021 begynte vi å se at markedsbalansen ble skjørere, men pandemi bidro til at det ikke ble overskudd. I 2022 begynte overskuddet og det er forsterket i 2023. Normalt legges det mye sau på kommersielle lager på høsten, og salget/foredling skjer frem til neste slaktesesong.

Lagervolum økte i 2021 og 2022, og det er ytterligere økt i 2023.

Det skjæres fortsatt varer fra slaktesesongen 2022. Kommerielle lager består av primært nedskåret vare i form av fåresortering og fårelår, samt noen andre deler. Men der er også helt slakt. Enkelte aktører har betydelige slaktevolum på lager – det er snakk om mange ganger det andelsmessige forholdet Nortura skisserer de har.

Pris- og rabattnivå på skåret vare av sau er vi informert om at ligger betydelig over av hva det er på lam, ca det dobbelte. Partier med fårekjøttssortering og lår vil sannsynligvis måtte selges med enda større rabatt. Aktører ønsker å bygge ned lagre – prisen vil sannsynligvis fremover måtte justeres ned.

Konkurransen kommer også fra import. Fårekjøttssortering har fått sterkere konkurranse med importkjøtt fra Island og Namibia spesielt. Selv med høye internasjonale priser er norsk vare dyrere. Det er importert 332 tonn beinfritt sauekjøtt fra Namibia pr 30. november og 530 tonn beinfritt sauekjøtt totalt.

På grunn av økte priser benytter nå mange mindre andel fåresorterere i ferske pølser. Fårepølse er blitt et dyrere produkt, med sannsynligvis lavere salg. Fårelår har vært populært råstoff til fenalår, men med redusert salg av fenalår, bedre tilgang av lammelår er fårelår ikke i balanse på grunn av pris.

Etter vår vurdering er prisen på sau minst 10 prosent for høy for å sikre markedsbalansen, og prisløypen er ikke velfungerende gjennom året.